

22.3.2002

1602/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijä Jyrki Ulvinen

ASIAKIRJAPYYNTÖÖN VASTAAMINEN

1

KANTELU

Yhdistys A kertoo puheenjohtajansa --- ja sihteerinsä --- 11.7.2000 laatimassa, eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että Joutsenon Keskuskoulun ala-asteen rehtori B ei ole vastannut kirjeeseen eikä ole antanut yhdistykselle sen pyytämää asiakirjaa. Kyseinen asiakirja on koululla valmistunut nelisivuinen ohjesääntö koulukiusaukseen puuttumisessa noudatettavasta menettelystä.

A pyytää eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan, onko B toiminut virheellisesti ja laiminlyönyt virkavelvollisuutensa, kun hän ei ole vastannut kirjallisesti yhdistyksen kirjeeseen eikä ole antanut pyydettyä ohjesääntöä. A pyytää myös, että eduskunnan oikeusasiamies velvoittaisi B:n antamaan yhdistykselle kyseisen ohjesäännön sekä varmistamaan, että rehtori toimii jatkossa lain edellyttämällä tavalla.

2

SELVITYS

Joutsenon kunnan sivistyslautakunta toimitti pyynnöstäni tänne lausunnon ja B:n antaman selvityksen. A antoi lausunnon ja selvityksen johdosta vastineensa. Lisäksi tänne on hankittu selvitystä Etelä-Suomen läänin sivistysosastolta sekä puhelinselvitystä B:ltä ja sivistystoimentarkastaja C:ltä.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

A oli lähettänyt B:lle 30.5.2000 päivätyn kirjeen, jossa se oli pyytänyt B:ltä jäljennöksen nelisivuisesta "kiusausohjesäännöstä". Kirjeen olivat allekirjoittaneet yhdistyksen puolesta puheenjohtaja --- ja sihteeri ---.

B on kertonut tavanneensa puheenjohtaja --- 2.6.2000 ja kertoneensa puheenjohtaja ---, että ohjesääntöä koskeva työ oli vielä osittain kesken. Lisäksi B kertoo todenneensa, että oppilaiden vanhemmille tultaisiin tiedottamaan toimintaohjeiden olemassaolosta ja että aihetta tultaisiin käsittelemään vanhempainilloissa.

A on kertonut vastineessaan, että B:n esittämä kuvaus keskustelusta 2.6.2000 ei pidä paikkaansa. A:n mukaan B kielsi tapaamisen yhteydessä kaiken yhteistyön ja ainoa puhe, mikä koski puheena olevaa ohjesääntöä, oli, että hän kielsi jyrkästi sen antamisen.

B:ltä 12.2.2002 puhelimitse hankitun tiedon mukaan mainittu ohjesääntö on sittemmin syksyllä 2000 julkistettu ja se on julkinen ja vapaasti saatavissa Joutsenon kunnan Keskuskoulun kansliasta.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettava. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Lain 14 §:n 1 momentin perusteella viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä. Tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiantotehtävää suoritettaessa tai annettu toisen viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksiannosta muuta johdu. Lain 14 §:n 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on lain 14 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Säännöksessä tarkoitettu asia on käsiteltävä lain 14 §:n 4 momentin mukaan viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Edellä mainittuja kahden viikon ja kuukauden määräaikoja sovelletaan lain 37 §:n 2 momentin siirtymäsäännöksen mukaan kuitenkin vasta 1.1.2003 alkaen, määräaikojen ollessa sitä ennen kuukausi ja kaksi kuukautta.

Edellä mainitun lain 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan laissa tarkoitettuja viranomaisia ovat myös kunnalliset viranomaiset.

Mikäli virkamies on kieltäytynyt antamasta tietoa pyydetyistä asiakirjasta, on asiakirjan pyytäjällä siis mahdollisuus saattaa asia kunnallisen viranomaisen ratkaistavaksi. Mikäli myös viranomaisen kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, voidaan viranomaisen päätökseen hakea lain 33 §:n 1 momentin mukaisesti muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

3.2.2

Kannanotto

B on tuonut selvityksessään esille muun muassa, että ohjesääntöä koskeva aineisto oli sitä pyydettyä vielä valmisteltavana, että aineisto oli tarkoitettu opettajakunnan sisäiseen käyttöön ja että sitä ei ollut tarkoitettu viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 5 §:n määrittelemäksi viranomaisen asiakirjaksi.

Joutsenon kunnan sivistyslautakunta on katsonut lausunnossaan, että B oli antanut vastauksensa suullisesti kolmen päivän sisällä A:n puheenjohtajalle, joten yhdistys oli saanut tiedon pikaisesti. Sivistyslautakunta on myös katsonut, että ohjesääntö ei ollut julkisuuslain 5 §:ssä tarkoitettu viranomaisen asiakirja ja että kantelu on perusteeton ja aiheeton.

Saadun selvityksen mukaan B on vastannut A:n kirjallisesti esittämään asiakirjapyyntöön suullisesti yhdistyksen puheenjohtajalle kolmen päivän kuluessa. B:n vastaus oli kielteinen, mutta esitetystä selvityksestä ei kuitenkaan ilmene, että hän olisi joko antanut kielteisestä päätöksestä valituskelpoista ratkaisua, tai mikäli hän olisi katsonut, ettei ole viranomaisten julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettu kunnallinen viranomaisen, antanut lain 14 §:n 3 momentin mukaisen ohjauksen mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi.

Tässä tapauksessa A on saanut vastauksen asiakirjaa koskevaan pyyntöönsä kolmen päivän kuluessa eli viranomaisten toiminnasta annetun lain 37 §:n 2 momentissa säädetyn määräajan kuluessa. B:n kielteinen vastaus on kuitenkin saamani selvityksen perusteella ollut vajavainen, koska siinä ei ole selitetty A:lle mitä mahdollisuuksia sillä oli hakea muutosta saamaansa kielteiseen ratkaisuun.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain lähtökohtana on julkisuusperiaate, jonka mukaisesti viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei erikseen toisin säädetä. Näin ollen on mahdollista, ettei kansalaisilla ole julkisuusperiaatteesta huolimatta oikeutta saada jotakin tiettyä asiakirjaa. Perusteen, jolla asiakirja tiedoksisaanti evätään, on kuitenkin perustuttava lakiin.

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvattu julkisuusperiaatteen käytännön toteutumisen kannalta on tärkeää, että kansalaisilla on mahdollisuus saattaa viranomaisen kielteinen kanta ja sen perustelut riippumattoman tuomioistuimen tutkittavaksi osana perustuslain 21 §:ssä suojattua oikeusturvaa. Tässä tapauksessa tämä mahdollisuus ei ole toteutunut. Totean myös, että mikäli asiakirjaa koskeva pyyntö esitetään kirjallisesti, tulee myös mahdollinen kieltäytyminen ilmoittaa kirjallisesti.

Edellä lausutuilla perusteilla katson B:n laiminlyöneen velvollisuutensa siinä, että hän ei ole, antaessaan kielteistä vastausta A:lle ilmoittanut samalla, että hänen ratkaisustaan on mahdollisuus hakea muutosta.

3.3

Toimenpiteet

Siltä osin kuin A on pyytänyt minua velvoittamaan B:tä antamaan sille puheena olevan ohjesäännön, totean, että B:ltä puhelimitse saadun tiedon mukaan ohjesääntö on saatavissa Keskuskoulun kansliasta.

Tapahtuneen johdosta kiinnitän B:n huomiota siihen, että asiakirjan pyytäjä joko saa pyytämänsä asiakirjan tai saa valituskelpoisen ratkaisun, mikäli pyydettyä asiakirjaa ei luovuteta. Samalla kiinnitän hänen huomiota vastaisen varalle siihen, että asiakirjan pyytäjä saa tiedon hänelle laissa turvatusta muutoksenhakumahdollisuudesta. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni B:n tietoon. Lähetän päätöksen myös Joutsenon kunnan sivistyslautakunnan tietoon.

Joutsenon kunnan sivistyslautakunnan lausunto, B:n selvitys sekä A:n toimittamat liitteet oheistetaan.